

MLÁTIČKA BOB KARTOUS

Málokdy jsem četl něco pokřivenějšího než nejnovější článek Boba (Bohumila) Kartouse [I bez matematiky je státní maturita zločin. Neměl by z ní zůstat kámen na kameni](#). Podle použitého slovníku se zdá, že autor povzbuzen nejnovějšími alibistickými kroky ministra školství Roberta Plagy, jenž mu evidentně naslouchá, ucítil šanci na úplné torpédování snah vnést do maturit základní řád.

Byl bych moc rád, kdyby si lidé z médií, kteří z demagoga Kartouse, jenž ostatně dokázal penetrovat i řady [bojovníků proti dezinformacím](#), učinili zřejmě nejcitovanějšího vzdělávacího "experta" dneška, v souvislosti s jeho výše uvedeným textem položili několik otázek:

- Kterými konkrétními argumenty svá tvrzení Kartous obecně podkládá? Jak odpovídá na věcnou kritiku svých tvrzení? Odpovídá na ni vůbec?
- V čem konkrétně je Kartous ohledně maturit odborník? Na základě čeho je schopen odborně analyzovat maturitní katalogy, podobu zkoušky, konkrétní testové úlohy apod.? Vystudoval některý z předmětů, z nichž se maturuje ve společné části zkoušky? Absolvoval alespoň testologické minimum?
- Seznámil se Kartous vůbec s maturitními daty? Ví, které základní skutečnosti z nich vyplývají? Informuje o nich O. Botlík, jehož adoruje? Nejsou výhradně negativní a dehonestující vyjádření O. Botlíka na adresu nové maturity jednoznačnou známkou neobjektivity?
- Jaké byly výsledky maturitní zkoušky před zavedením nové maturity? Do jaké míry byly důvěryhodné, verifikovatelné, spravedlivé? Jak se obsah a forma dřívějších maturit jeví dnes v porovnání s novou maturitou?
- Co na Kartousova tvrzení a návrhy říkají skuteční a všeobecně respektovaní vzdělávací odborníci neangažující se ve vzdělávacím byznysu?
- Jaké jsou vzdělávací důsledky masifikace středoškolského studia, k němuž u nás došlo? Jak tento neřízený proces ovlivnil maturity?
- K čemu by vedl stav, kdy by maturitní data nebyla vůbec srovnatelná a kdy by se možnost žáků bránit se nekvalitnímu hodnocení svého výkonu (ale třeba i zadání zkoušky) výrazně snížila? Co by taková maturita mohla garantovat?

Nyní k některým tvrzením B. Kartouse konkrétně:

„Tisíce potenciálních obětí vzdělávacího systému by na konci prázdnin mohly slavit. Povinná maturita z matematiky propadla minulý týden v ministerském testu a na sněmovní úrovni se bude rozhodovat o jejím zrušení či odložení.“

Podle matematiků se nemalá část úloh v maturitním testu týká učiva základní školy. Znamená to, že pokud žák po absolvování střední školy není schopen tyto úlohy zvládnout, je „obětí vzdělávacího systému“? Pokud ano, tak nespočívá neblahé působení systému v tom, že žákovi umožnil vstup na střední školu, ačkoli na ni nebyl připraven a jejíž nároky nemůže zvládnout?

„Ano, v roce 2011 sice nakonec státní maturita zavedena byla, žádný happy end ale nepřinesla. Zpráva o jejích dopadech na český vzdělávací systém není nic jiného než z prstu vycucaný blábol (před veřejností pro jistotu pečlivě tajený).“

Kterou zprávu má B. Kartous na mysli? Jak to, že je o ní informován, když je před veřejností pečlivě tajená? Mohl by sdělit její závěry a kdo a kdy je zformuloval?

„Tak nějak se prostě předpokládá, že když je maturita ‚státní‘, zajistí už jen kvůli tomu názvu sama od sebe vyšší kvalitu získaného vzdělání. ‚Selský rozum‘ přece říká, že když někomu zvýšíte nároky v podobě zkoušky, donutíte ho víc se učit a tím pádem bude takový člověk automaticky i vzdělanější.“

Selský rozum říká, že Kartous konstruuje nesmyslná tvrzení. Zavedení státní maturity se podle něj mělo krýt se zvýšením maturitních nároků. On sám však vzápětí (viz níže) píše o tom, že pro gymnazisty je maturitní úroveň nízká; a dodejme, že kdo jen trochu sleduje maturitní ohlasy, nemohl nezaznamenat konstatování učitelů z gymnázií (a občas i z jiných škol), že jejich nároky byly daleko vyšší. Nejde tedy o jakési automatické zvyšování. Tvrzení o víře v to, že zavedení nové maturity povede k růstu vzdělanosti, možná pro některé aktéry maturitního dění platí; ovšem od dob ministra Lišky (tedy ještě před ostrým startem) měla maturita především jeden jasně deklarovaný cíl – učinit hodnocení na výstupu ze střední školy srovnatelným.

„Svou koncepcí a obsahem je státní maturita jen jakousi hromádkou neštěstí na cestě gymnazistů za vyšším vzděláním. Snadno ji překročí a jdou dál. Na druhé straně je to ale často nepřekonatelná hora pro žáky středních odborných škol a nástavbových programů na učilištích. Ti mají totiž vzhledem k obsahu svého studia (a často také vzhledem k jeho mizerné kvalitě) jen velmi malou možnost se na takovou zkoušku připravit.“

Není základním problémem žáků části odborných škol a nástaveb hlavně nízká úroveň studijních předpokladů? Jak se s maturitou srovnává to, že ke studiu jsou běžně přijímáni žáci s velmi špatnými výsledky na základní škole, se čtyřkami na vysvědčení? Co konkrétně se v matematice, češtině a cizích jazycích učí žáci odborných škol, když pak mají „jen velmi malou možnost“ se připravit na zkoušku? Zůstanu-li u oboru, k jehož výuce jsem aprobován, tedy u češtiny: Neprobíhá výuka slohu a mluvnice, neprocvičuje se pravopis, rozbor literárních děl?

Jak je možné, že maturitní test z češtiny zvládne i část žáků gymnaziálních kvart a tercií, ba i někteří žáci z nejvyšších ročníků ZŠ?

Jak lze vytvořit vyhovující maturitu (navíc opravňující k ucházení se o vysokoškolské studium) pro masu žáků tvořící sedmdesát procent populace v daném ročníku?

„Díky Botlíkové vůli (a také díky tomu, že disponuje v našich zeměpisných šířkách ojedinělou expertizou, co se měření vzdělávacích výsledků týká) nyní ovšem víme, že státní maturita má devastující vliv na tisíce žáků a desítky tisíc mladých lidí o vzdělávání připravila. Existuje důvodné podezření, že v průběhu jednotlivých let státních maturit došlo k manipulaci s jejich obsahem a vyhodnocováním výsledků tak, aby se měnily počty neúspěšných maturantů. Ty mezi jednotlivými lety postupně narůstaly. Taková situace už nesignalizuje jen pouhé diletantství, nýbrž rovnou státní zločin.“

O jaký konkrétní devastující vliv se jedná? V čem tento vliv spočívá, když celkový počet neúspěšných maturantů (po využití možnosti opravných zkoušek) je zhruba stejný jako před zavedením nové maturity, tj. 4 procenta? Neumožňuje maturita žákům prokázat schopnost vyjádřit se dobře v českém a v cizím jazyce, řešit matematické úlohy? Co Kartous považuje za „manipulaci s obsahem“? Radí k ní např. zařazení otevřených úloh, po kterém volali i kritici maturity? Došlo skutečně, prokazatelně, k nějaké „manipulaci s vyhodnocováním výsledků“? Nebo jen k testově standardnímu opatření – drobné úpravě bodování s cílem zvýšit úspěšnost – tj. k tomu, co běžně dělá každý učitel, vychází-li mu celkové skóre zadané úlohy či testu hůře, než odpovídá celkovému standardu žákovských výkonů v dané skupině?

Proč údajný apoštol maturitní otevřenosti O. Botlík nevydává zprávy o tom, že se úspěšnost žáků v testech (tedy snadno verifikovatelných zkouškách) a ve zkouškách či jejich částech, kde o hodnocení rozhoduje škola, liší – někdy velmi výrazně – ve prospěch žáků? Že školní hodnocení neodpovídá rozdílu ve studijních předpokladech žáků podle typu školy? Že např. v češtině je v nástavbových oborech neúspěšnost v ústní zkoušce několikanásobně nižší než v testech?

„A ejhle, první ministr v historii státních maturit, který si nechal zpracovat analýzu jejich výsledků a zjistil, že prostě nenaplní svůj předpoklad (zvýšení kvality vzdělání), protože žáci jsou neúspěšní zejména v těch úlohách, které sledují dovednost aplikovat naučené postupy. Za celá ta léta první ministr, který si opatřil potřebnou evidenci a rozhodoval se podle ní!“

Co je správné na rozhodnutí, v jehož základu je záměna ověřování výkonu za vlastní výuku? Proč by měla být maturita nezaváděna či rušena na základě toho, že ukazuje špatné výsledky žáků?

A na základě čeho se B. Kartous domnívá, že předchozí ministři s daty nepracovali? Copak např. rozhodnutí o znovuoobnovení centrálního hodnocení písemných prací z češtiny nebylo učiněno na základě analýzy školního hodnocení? Mimochodem, nynější novela školského zákona, jež centrální hodnocení znovu ruší, je odůvodňována zcela nepodloženým tvrzením, které navíc vnáší do hodnocení maturitního výkonu legislativně i eticky nepřijatelnou možnost zohledňovat skutečnosti nacházející se vně samotné zkoušky (což ing. Plaga opakovaně avizoval, např. v rozhovoru pro deník.cz: „Za sebe jsem dokonce schopn usínat s tím, že paní češtinářka svému žákovi v hodnocení pomohla o půl či celý stupeň, protože zná jeho výkony po celé čtyři roky a viděla, že při písemce mu to nesešlo.“). Vyzdvihoval ministra, který takto pracuje s fakty a který hlavně v případě novely školského zákona ignoroval valnou většinu odborníků a učitelů, dokáže jen ten, komu tyhle manipulace vyhovují.

„Zavedení povinných státních maturit z matematiky přitom hrozí významně zneúspěšnit ty nejzranitelnější – žáky odborných škol. Zejména pak ty, kteří pocházejí z rodin s nízkým vzděláním. Míra nerovnosti v přístupu k němu je u nás oproti jiným rozvinutým zemím velmi vysoká a upevňování tohoto trendu v posledních letech koreluje se zavedením státních maturit.“

To, že maturita spravedlivě změří všem žákům stejně, neznámá, že je zaměřená proti „nejzranitelnějším“. Pokud žák něco nezvládá, neznámá to, že je omezen v možnosti se vzdělávat; rušení maturitní objektivitativy neznámá řešení nerovnosti, ale pouze zavádění nerovnosti nové – nerovnosti výkonu.

„Najde se nepochybně řada obhájců povinné státní maturity z matematiky, kterým je úplně jedno, jaké dopady by měla. (...) Těmto ignorantům je úplně jedno, že jde o model dlouhodobě neudržitelný. Je jim jedno, že jde o model, který poškozujee českou ekonomiku, protože tlumí vzdělávání, které ji jako jediné může posunout k vytváření vnitřní přidané hodnoty založené na vlastních inovacích. Je jim jedno, co bude s lidmi s nízkým vzděláním, nepoužitelným už v blízké budoucnosti.“

Podle Kartouse je zjevně počet maturitních vysvědčení – bez ohledu na to, jaké vzdělání za nimi stojí – v přímé úměře k úrovni vzdělání. V tom případě by ovšem bylo nejlepší snížit maturitní laťku na úroveň nároků kladených na žáka 1. třídy ZŠ a „vzdělanost“ by se podstatně zvýšila. Tahle palba na navenek zásadní důvody – nerovný přístup ke vzdělání, uplatnění neodmaturovaných – skrývá to, že Kartous se chce vyvinit z osobní spoluzodpovědnosti za maturitní a vzdělanostní nivelizaci vyvěrající z jím vehementně podporovaného navyšování počtu středoškoláků, v jehož důsledku jsou ke studiu přijímáni žáci, již na ně prostě nemají.

A ministrem uváděným tvrzením o důvodech, které vedly ke změnám týkajícím se maturity z matematiky (a stejně tak maturity z češtiny a cizích jazyků v připravené novele školského zákona), lze porozumět úplně jinak, velmi jednoduše: Jednak je třeba ušetřit, jednak si nemůžeme dovolit zvýšit neúspěšnost u maturit, resp. ji potřebujeme snížit.

„Maturita v současné podobě je relikv minulosti a brzda potřebných změn ve vzdělávání. Celý koncept je nezbytně radikálně změnit. Test ani jednorázová zkouška nejsou s to prověřit širší spektrum znalostí a dovedností. Hodnocení musí probíhat na základě průchodu žáka celým studiem, jeho klíčová část pak musí stát na dlouhodobé ročníkové práci a její obhajobě. K této úrovni debaty se ale zatím ani neblížíme. Bohužel.“

Už nyní mají školy ve školní části zkoušky značnou volnost – mj. mohou zkoušku postavit právě na obhajobě ročníkové (závěrečné, maturitní...) práce. Hodnocení žáka v průběhu vzdělávání se odráží ve vysvědčení za jednotlivé ročníky a pololetí. Diskuse o podobě maturitní zkoušky samozřejmě probíhá na různých formálních a neformálních fórech a budou nadále probíhat, k ročníkové zkoušce jako generálnímu řešení se ale kloní málokdo, podle mých zkušeností jen minimum učitelů. Zdaleka nejde o „úroveň debaty“, ale spíše o vágnost a rizika návrhů podobných těm, které překládá B. Kartous. Ostatně – jak by asi vypadaly ročníkové práce žáků, kteří mají problém s dosti jednoduchými testovými úlohami a s vytvořením nedlouhého smysluplného textu?

Jak vidno, věcně je Kartousův komentář jen mlácením prázdné slámy a v tomto případě také mimořádně agresivním a siláckým atakem na vše pozitivní, co nová maturita přinesla. Navíc v situaci, kdy se média takřka bez výjimky soustřeďují na tvrzení vůči současné podobě maturity laděná kriticky a veřejnost de facto dezinformují. Kartous – údajně bojovník proti dezinformacím, šířeným s cílem rozdělovat společnost – vytváří navýsost fejkový obraz nové maturity. Stylizací do role mlátičky záměrně polarizuje tábory maturitních stoupenců; možná může mít v ringu, který si sám pomáhal narýsovat, dočasně převahu, jeho vítězství by však znamenalo K. O. pro všechny, kteří mají snahu maturitní problémy nikoli jen zakrývat či přehrávat na druhé, ale skutečně řešit.